

A Műegyetem „rádiós” tanszékének története

Dr. Fábíán Tibor okl. villamosmérnök, itaf70@gmail.com

A Királyi József Műegyetem első, villamosmérnöki ismeretekkel is foglalkozó tanszéke 1893-ban alakult. Vezetője, egyben a Ganz-gyár igazgatója Zipernowsky Károly volt. 1925-től Pöschl Imre professzor állt e döntően „erősáramú” tárgyakat oktató Elektrotechnikai Intézet élén. A Verebély László professzor vezette Villamosművek Tanszékét csak 1929-ben alapították. A Budapesti Műszaki Egyetem Villamosmérnöki Kara 1949-ben született.

Annak ellenére, hogy az 1900-as évek elején a vezeték nélküli hírközlés (szikratávíró) már rendkívüli – főleg hadászati – jelentőséggel bírt, rádadásul a '20-as években megindult a műsorszórás is, a hazai szakemberek egyetemi képzése sokáig megoldatlan volt.

Rádiós ismeretek oktatására, hazai és külföldi szakmai konzultációkra, rádióadók és vevők építésére „egyéni vállalkozás” keretében került csak sor a Wittmann Ferenc professzor által 1892-től vezetett Technikai Fizikai Intézetben, ahol a professzor *Elektrotechnika tudományos elvei*, majd *Szopora váltakozású elektromos áramok*, *Rádiótelegráfia és telefonía* fakultatív előadásait lehetett hallgatni [1]. Az Intézet azonban állandóan gondokkal küzdött. Ahogy Szily Kálmán rektor 1928. szeptember 23-i beszámolójában fogalmazott: „... nem csupán felszerelésének hiányossága, hanem még elhelyezésének szűkös és meg nem felelő módja miatt is különösen mostoha viszonyokkal küszködik. A tanszék ma öt más tanszékkel együtt az eredetileg két tanszéknek szánt fizikai pavilonban szorog és ennek déli szárnyán a második emeleten kb. 800 m²-nyi területet foglal el. ... A kísérleti fizika oktatásában természetesen főszerep jut az előadások alatt végzett kísérletek bemutatásának; ezt azonban szerfölött megnehezíti az előadóterem megépítésének és berendezésének tökéletesen elavult volta... nincs elektromos kapcsolótábla, ... hiányoznak a beépített elektromos mérőműszerek...”. Szily hangsúlyozta azt is, hogy „...kívánatos a gyenge áramok elektrotechnikai laboratóriumának mielőbbi felállítása, amelynek szükségességét eléggé indo-

kolja a telegráf-, telefon- és rádiótechnikának mindinkább fokozódó nagy jelentősége.” Mindez akkor csak óhaj maradt...

A Technikai Fizikai Intézet mellett a rádiózással kapcsolatos feladatokat – Wittmann Ferenc támogatásával – az 1924 májusában megalakult Műegyetemi Rádió Club (MRC) vállalta fel [2]. Az MRC alapító tagjai között találjuk Babits Viktort is (róla később lesz szó). A „tanszéki rádiótechnikai műhely” – mely a központi épületben működött – Trianon után nem adhatott okot a Békeszerződést Ellenőrző Bizottságának a beavatkozásra, mert nem katonai intézményről volt szó. Az MRC „rendes” tagjai a műegyetemi hallgatók, „rendkívüli” tagjai más egyetemek hallgatói, a „senior” tagok pedig végzett mérnökök (pl. hadmérnökök) lehetnek. Így az MRC-ben a hadsereg jövőbeli rádiótechnikai szakemberei szép számmal voltak találhatók. Az MRC megalapításánál pl. *Vajna Pál* százados, a Ludovika Akadémia rádióelmélet tanára is „bábáskodott” [3].

Segítséget jelentett a rádiózás elterjesztésében a *Lasz gallner Ernő* főszerkesztésében 1924-től megjelenő *Magyar Rádió Újság* (MRU). A mintegy 40 oldalas havilap kb. negyedét kitevő műszaki rész témáinak kiválasztását, megírását a *Paskay Bernát* vezette bizottság irányította. A bizottságban helyet kapott pl. Babits Viktor, Khayll István, Nagy József, Petro István, dr. Tomits Iván. A bizottság személyi összetétele alapján az MRC mellett a Magyar Elektrotechnikai Egyesület is fórumhoz jutott.

Az MRU-ban már a kezdetektől fogva rendre megjelentek a „rádiótávíróval”, a „rádiótelefonnal” foglalkozó, az amatőrök számára alapismereteket és építési leírásokat közlő könyvekről szóló recenziók. Ismertették Balog Artúr *Rádiótelefon*, Dr. Incze György *Rádiótelefon a gyakorlatban*, Schulz Ferenc *Mi a rádió? A drótnélküli telegráfia és telefonía rövid ismertetése*, Erney Frigyes *A rádió. Mi a drótnélküli telefon?*, Horváth László *A rádióamatőr kézikönyve*, Molnár János *A rádiótelefon elméleti és gyakorlati ismertetése*, Mende Jenő *A rádiótelefon*, Adorján Pál *Rádió ABC*, Milakovszky László *A rádiótelefon és készítése*, Bella Andor-Bella József *A rádiótelefon munkái*, hogy – az MRU 1924. évi számai alapján – csak a fontosabb műveket soroljuk fel. Megjelent „az első idegenből fordított rádiókönyv” is, E. Redpath *Drótnélküli távíró és telefon. Hogyan csinálhatunk magunk készüléket?* (Az MRU-ban Redpath könyvének ismertetése során a fordítóról azt írták, hogy „olyan munkára vállalkozott, amelyre csak technikai képzettséggel bíró emberek hívatottak” – magyarul szólva az illetőnek fogalma sem volt a szakkifejezésekről...)

A Magyar Elektrotechnikai Egyesületben (MEE) ugyancsak korán megalakult a Rádió szakosztály, elnöke *Fodor István*, alelnöke *Paskay Bernát*, titkára *Karsa Béla* és *Erdőss Gyula* volt. Zipernowsky Károly a MEE 23. közgyűlésén tartott elnöki beszédében a következőket mondta a szakosztály megalakításával kapcsolatban: „... az elektrotechnika az